

El llenguatge

Un primer pla

Sembla que el substantiu **plànol** no és sinó el resultat d'una reacció contra el vulgarisme «**plano**», d'acord amb el mateix procediment amb què s'han catalanitzat alguns manlleus, com és el cas de **cérvol** i **nínxol**, tal com assenyala **Coromines** a **Lleures** i converses d'un filòleg. El mot, però, figura admès al **Diccionari Fabra**, així com a la **Gran Enciclopèdia Catalana**, i el seu ús ha estat bastant divulgat a través de la llengua culta. Si bé, de fet, no és cap forma estrictament necessària, cal convenir que resulta útil, atès que la forma més pròpia, **pla**, és l'equivalent de tres formes diferents del castellà: «**plan**», «**plano**» i «**llano**».

Com a terme de cartografia o topografia, es pot prescindir tant de **pla** com de **plànol** amb el recurs de mapa, que és, creiem, el més adequat, tant si el terreny que s'hi representa és una gran extensió geogràfica com una petita rodalia o un nucli urbà, amb corbes de nivell, indicació de petits accidents físics, camins, edificacions, etc. Cal vèncer, per tant, la resistència d'alguns a dir un mapa del Montseny o un mapa de Llançà, (així com cal prescindir de **planell**, innovació més o menys recent i circumscrita a certs medis). En canvi, si es tracta d'un edifici o d'una màquina, encara que la forma més adequada és **pla**, la forma concurrent **plànol** pot convenir per tal d'evitar alguna possible confusió.

Però el que cal evitar rigorosament és l'ús del mot **plànol** en tots els altres casos d'aplicació del mot **pla**. Vet aquí un fet que s'esdevé sovint: quan un mot, característic o exclusiu del català, es proposa com a substitució d'un castellanisme més o menys corrent, (per **plànol** en lloc de «**plano**»), n'hi ha que l'adopten per a tots els casos d'aplicació del mot del castellà que se'n ha introduït, fins i tot en aquells en què l'expressió habitual recorre a un mot ben propi i que és, precisament, l'adequat. Sentim, així, algun cop, frases com «Es va situar en un **plànol** superior» o «Sempre figura en primer **plànol**», que, fins tot fent abstracció de les reserves que alguns lingüistes oposen a la forma **plànol**, són disbarats de molta consideració. Cal, en aquests casos, recórrer sense vacil·lació a la forma **pla**: un **pla** vertical, un **primer pla**, un **pla superior**, un **pla d'estudis**, el **pla** general de l'obra, etc.

Albert Jané